

МОНІТОРИНГ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ В РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Сергій Прийма¹, Дайонг Юань², Олена Аніщенко³, Юрій Петрушенко⁴

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького¹

Пекінська академія педагогічних наук (Пекін, КНР)²

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (Київ)³

Сумський державний університет⁴

Анотація:

У статті проаналізовано інструменти моніторингу освіти впродовж усього життя. Наведено порівняльну характеристику Композитного індексу навчання та Європейського індексу навчання впродовж усього життя, що використовуються світовою спільнотою для моніторингу освіти впродовж життя. Запропоновано адаптований до українських реалій перелік індикаторів і показників, а також Український індекс навчання впродовж усього життя, що можуть бути використані для визначення поточного стану регіональної освітньої політики й окреслення перспектив її реалізації.

Ключові слова:

цілі сталого розвитку; людський розвиток; регіональна освітня політика; Композитний індекс навчання; Європейський індекс навчання впродовж життя; Український індекс навчання впродовж життя.

Аннотация:

Прийма Сергей, Дайонг Юань, Анищенко Елена, Петрушенко Юрий. Мониторинг образования на протяжении всей жизни в реализации региональной образовательной политики в Украине.

В статье проанализированы инструменты мониторинга образования на протяжении всей жизни. Представлена сравнительная характеристика Композитного индекса обучения и Европейского индекса обучения на протяжении всей жизни, которые используются мировой общественностью для мониторинга образования на протяжении всей жизни. Предложен адаптированный к украинским реалиям перечень индикаторов и показателей, а также Украинский индекс обучения на протяжении всей жизни, которые могут быть использованы для определения текущего состояния региональной образовательной политики и обозначения перспектив её реализации.

Ключевые слова:

цели устойчивого развития; развитие общества; региональная образовательная политика; Композитный индекс обучения; Европейский индекс обучения на протяжении всей жизни; Украинский индекс обучения на протяжении всей жизни.

Resume:

Pryima Serhii, Dayong Yuan, Anishchenko Olena, Petrusenko Yuriy. Monitoring of lifelong learning in the realization of regional educational policy in Ukraine.

The publication analyzes the tools for monitoring lifelong learning. The comparative characteristics of the Composite Learning Index and the European Lifelong Learning Index, which the world community uses to monitor lifelong learning, are performed. A list of indicators and indicators adapted to Ukrainian realities, the Ukrainian Lifelong Learning Index, which can be used to determine the current state and prospects for implementing the regional educational policy, is proposed.

Key words:

sustainable development goals; development of society; regional educational policy; Composite Learning Index; European Lifelong Learning Index; Ukrainian Lifelong Learning Index.

Постановка проблеми. Сучасний етап еволюції цивілізації зумовлює розвиток людського потенціалу, який стає стратегічною метою політики будь-якої держави. Однією з найуспішніших інновацій міжнародної спільноти в розв'язанні проблем глобального розвитку людського потенціалу стали так звані Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ) – всеосяжні рамки цінностей, принципів і ключових чинників розвитку до 2015 року, визначені на основі Декларації тисячоліття ООН. У вересні 2015 р. в рамках 70-ої сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся саміт ООН зі сталого розвитку й ухвалення Порядку денного розвитку після 2015 року, на якому було затверджено нові орієнтири розвитку. Підсумковим документом саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» було затверджено 17 Цілей сталого розвитку й 169 завдань. Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналась до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Для встановлення стратегічних рамок національного розвитку України на період до 2030 року було започатковано процес адаптації ЦСР. Кожна

глобальна ціль була розглянута з урахуванням специфіки національного розвитку. На основі широкого кола інформаційних, статистичних і аналітичних матеріалів було розроблено національну систему ЦСР (86 завдань національного розвитку й 172 показники для їх моніторингу), що стала основою для інтеграції зусиль, спрямованих на забезпечення економічного зростання, соціальної справедливості й раціонального природокористування.

Бачення орієнтирів у досягненні Україною ЦСР презентовано в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [1], де зазначено, що реалізація ЦСР потребує вдосконалення процесу ухвалення управлінських рішень на основі аналізу відповідної статистичної інформації. Моніторинг стану виконання завдань для досягнення ЦСР потребує відповідного інформаційно-аналітичного забезпечення з застосуванням комплексних підходів і використанням різних джерел даних. Проведення поглиблених досліджень, визначення ризиків і чинників, що впливають на добробут населення, вивчення ризиків щодо

макроекономічної, соціальної та екологічної стабільності є необхідним для коригування управлінських рішень, потрібних для досягнення цілі й розроблення відповідних упереджувальних заходів. Комплексний підхід до дослідження прогресу на шляху досягнення ЦСР передбачає застосування різноманітних типів інформації, які дадуть змогу визначити масштаби та напрями зрушень, виявити безпосередні й приховані причинно-наслідкові зв'язки та фактори найбільш вагомого впливу для подальшого використання в процесі розроблення відповідної державної політики [1, с. 173].

Важливо розуміти, що глобальні показники призначені для аналізу тенденцій досягнення визначених на глобальному рівні ЦСР до 2030 року та проведення міжнародних зіставлень. При цьому такі показники не завжди прийнятні в національному контексті. Показники, призначені для проведення моніторингу на національному й субнаціональному (регіональному) рівнях, мають розроблятися з урахуванням національних особливостей і можливостей національної статистичної системи.

У контексті нашого дослідження звернемо увагу на Ціль 4. Забезпечення всеохопної та справедливої якісної освіти й заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх (*глобальне визначення*) або Ціль 4. Забезпечення всеохопної та справедливої якісної освіти й заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх (*національне визначення*), або Ціль 4. Якісна освіта (*скорочене національне визначення*).

Забезпечення якісної освіти й рівного доступу до неї впродовж усього життя поєднує декілька важливих векторів розвитку освіти – якість, справедливість, доступність, залучення й усебічне заохочення. Традиційно високими в Україні є рівень охоплення шкільною освітою й рівень грамотності дорослого населення; за всіма освітніми рівнями не спостерігається значущої гендерної та соціальної нерівності (за значеннями показників «валовий коефіцієнт охоплення вищою освітою» і «середня тривалість навчання» Україна випереджає деякі країни з високим рівнем людського розвитку). Проте, як справедливо зазначено в [1, с. 36], нарощування обсягів освітньої підготовки відбувається за рахунок зниження якості освітніх послуг у ряді закладів і в умовах збереження деформації інфраструктурного устрою освітньої системи. При цьому напрям «освіта впродовж життя» фактично перебуває на етапі становлення, тому інструментів моніторингу поточного стану й процесу розвитку освіти впродовж життя бракує й поготів.

Зазначена проблематика не знайшла належного відображення й у теорії та практиці законодавчого, організаційно-управлінського й науково-методичного забезпечення освітньої сфери в контексті політики регіонального розвитку України. Зокрема бракує праць, у яких були б надані інструменти моніторингу й діагностики результатів освітньої політики в регіоні щодо забезпечення сталого регіонального розвитку, а також дослідження впливу освіти впродовж життя на задоволеність життям і добробут населення того чи іншого регіону й країни загалом.

Аналіз світової практики моніторингу стану й розвитку освіти впродовж життя дав змогу виявити окремі варіанти розв'язання цієї проблеми. Наприклад, Композитний індекс навчання (Composite Learning Index, CLI), розроблений Канадською освітньою радою [3], який охоплює 17 показників і 26 заходів, і Європейський індекс освіти впродовж життя (European Lifelong Learning Index, ELLI) [7], який складається з 17 показників і 36 заходів і надає ряд різних даних і статистичних даних для відображення широкого спектра навчальних заходів упродовж усього життя в країнах Європейського Союзу.

Проаналізовані індекси є ефективними інструментами моніторингу стану й розвитку освіти впродовж життя, їх активно використовують різні зацікавлені сторони для ухвалення рішень. Проте практика використання зазначених індексів у сучасних соціально-економічних умовах України вимагає їх критичного аналізу й адаптації до вітчизняних реалій.

Формулювання цілей статті. Отже, мета публікації полягає в дослідженні інструментів моніторингу освіти впродовж життя як ефективного механізму реалізації регіональної освітньої політики України в сучасних соціально-економічних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення інструментів моніторингу стану й розвитку освіти впродовж життя, що активно розробляються міжнародними організаціями й національними інституціями, стали предметом досліджень багатьох науковців. Так, зокрема, у роботі [6] наведено систему ключових освітніх індикаторів США. У дослідженні П. Капфон і Д. Лафлін [3] презентовано канадський Композитний індекс навчання. Вивченню потенціалу Європейського індексу навчання впродовж життя присвячено роботи Б. Хоскіна, Ф. Картрайт і У. Шоф [5], М. Сайсан [7]. Однак у теорії і практиці законодавчого, організаційно-управлінського й науково-методичного забезпечення освітньої політики регіонального розвитку України окреслена проблематика

не знайшла свого відображення. Так, наприклад, бракує робіт з адаптації світових аналогів інструментів моніторингу до вітчизняних умов реалізації ефективної регіональної освітньої політики.

Отже, дослідження інструментів моніторингу сучасного стану й розвитку освіти упродовж життя як ефективного механізму реалізації регіональної освітньої політики України в сучасних соціально-економічних умовах вбачається актуальним і вчасним науковим завданням.

Робота виконана відповідно до тематичного плану наукових досліджень Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (проект прикладного дослідження за рахунок видатків державного бюджету «Розробка Концепції регіону, що навчається, як підґрунтя ефективної регіональної освітньої політики (на прикладі Запорізької області)»).

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед багатьох світових аналогів інструментів моніторингу стану й розвитку освіти впродовж життя прототипом для українського аналогу оберемо канадський Композитний індекс навчання (далі – CLI) і Європейський індекс освіти впродовж життя (далі – ELLI). Практичне значення обох індексів полягає в підтвердженні того, що навчання впродовж життя безпосередньо чи опосередковано впливає на добробут особистості, спільноти та країни загалом. Серед ключових соціально-економічних показників цих індексів виділяють: рівень доходів населення, рівень зайнятості й рівень безробіття, рівень здоров'я й рівень задоволеності життям. Звичайно, є безліч факторів, які впливають

на добробут (географічне положення, природні ресурси тощо). Водночас загально визнано, що соціально-економічний розвиток країни залежить саме від людського капіталу, на рівень розвитку якого впливає навчання впродовж життя. Показники обох індексів на основі факторного аналізу забезпечують об'єктивну оцінку людського капіталу.

Характерною рисою обох індексів є те, що вони базуються на чотирьох принципах (Learning Pillars), сформульованих у доповіді Міжнародної комісії ЮНЕСКО «Навчання: прихований скарб»: *навчатись, що знати; навчатись, щоб працювати; навчатись, щоб жити разом і навчатись, щоб розвиватись* [4].

Своєю чергою, заснований на комбінації статистичних показників CLI окреслює багато способів, за якими канадці навчаються як у школі, так і вдома чи на роботі, спілкуючись з іншими людьми. Для відображення багатоаспектності навчання впродовж життя CLI використовує широкий спектр показників навчання, які базуються на дослідженні понад чотирьох тисяч громад Канади. Високий показник CLI означає, що певна громада має всі необхідні умови для навчання, які сприяють соціальному та економічному добробуту. Щорічна публікація CLI допомагає громадам віднайти найкращі рішення щодо розвитку навчання впродовж життя, що, зі свого боку, зміцнює соціальні зв'язки та позитивно впливає на розвиток економіки.

CLI вимірює вплив навчання на окремих людей, громаду та країну загалом за допомогою 4 блоків, 17 індикаторів і 26 спеціальних засобів вимірювання (Таблиця 1).

Таблиця 1

Індикатори та засоби вимірювання Композитного індексу навчання (таблиця складена авторами на основі [3])

Основні блоки	Індикатори	Засоби вимірювання
Навчатись, щоб знати (Learning to Know)	– рівень грамотності молоді; – відсів учнів середньої школи; – участь у післясередній освіті; – університетські досягнення; – доступ до освітніх закладів.	Середні оцінки серед молоді з математики, читання; навички розв'язання проблем; кількість молоді, що не закінчила старшу школу; кількість дорослих, що закінчили ВНЗ; середній час, щоб дістатись до освітніх закладів.
Навчатись, щоб працювати (Learning to Do)	– участь в освітніх заходах, пов'язаних з професійною діяльністю; – участь в освітніх заходах, пов'язаних з професійною діяльністю за певний проміжок часу; – доступність навчання на робочому місці; – доступ до участі в освітніх заходах, пов'язаних з професійною діяльністю.	Кількість роботодавців, що надають приміщення для навчання працівників; кількість осіб, що брали участь у пов'язаних з професійною діяльністю навчальних заходах; середній час, щоб дістатись до таких місць тощо.

Основні блоки	Індикатори	Засоби вимірювання
Навчатись, щоб жити разом (Learning to Live Together)	– участь у соціальних клубах і організаціях; – вивчення інших культур; – волонтерство; – доступ до інституцій розвитку громади (час, щоб дістатись).	Кількість населення, що спілкується з представниками інших культур на постійній основі; витрати домогосподарств на соціальні клуби; кількість населення, що займається волонтерством; середній час, щоб дістатись до інституцій розвитку громади тощо.
Навчатись, щоб розвиватись (Learning to Be)	– вплив ЗМІ; – навчання через спорт; – навчання через культуру; – доступ до швидкісного Інтернету; – доступ до можливостей навчання.	Витрати домогосподарств на послуги Інтернету й паперові засоби ЗМІ, на культурні та спортивні заходи; середній час, щоб дістатись до таких місць тощо.

Не менш важливим чинником для розрахунку цього індексу є вимірювання впливу навчання впродовж життя на соціальні та економічні показники.

Економічні показники:

- 1) середній рівень доходу;
- 2) рівень безробіття;

Соціальні показники:

- 1) грамотність дорослих;
- 2) участь у громадянському суспільстві;
- 3) розвиток дітей молодшого віку;

4) здоров'я населення;

5) екологічна відповідальність.

На основі CLI розроблено Європейський індекс навчання впродовж життя (далі – ELLI), що має структуру, подібну до його канадського аналога.

В основі ELLI – ті самі 4 блоки, проте для їх розрахунку використовують інші 17 індикаторів і 36 засобів вимірювання. Коротку характеристику цих складників наведемо в таблиці 2.

Таблиця 2

Індикатори та засоби вимірювання Європейського індексу навчання впродовж життя (таблиця складена авторами на основі [7])

Основні блоки	Індикатори	Засоби вимірювання
Навчатись, щоб знати (Learning to Know)	– участь у дошкільній освіті; – випуск осіб з середньою освітою; – участь у післясередній освіті; – університетські досягнення; – доступ до навчальних закладів.	Відсоток дітей віком від 4-х років до шкільного віку, які відвідують формальні установи освіти; успішність учнів у читанні, математиці, науці (PISA); частка осіб віком від 30 до 34 років з вищою освітою; рівень участі дорослих у формальній освіті; загальний обсяг державних витрат на освіту (%) від ВВП.
Навчатись, щоб працювати (Learning to Do)	– випуск за формальними освітніми програмами, пов'язаними з професійною діяльністю; – участь у неформальних освітніх програмах, пов'язаних з професійною діяльністю; – пропозиції неформальних освітніх програм, пов'язаних з професійною діяльністю; – інтеграція навчання з робочим середовищем.	Квота випускників з професійних навчальних програм; участь працівників у тривалих професійних курсах (ТПК), витрати на навчання в рамках політики на ринку праці; кількість годин ТПК; компанії, що забезпечують ТПК; відносна вартість ТПК; компанії, що забезпечують будь-яку іншу форму навчання (не ТПК); вивчення новацій на робочому місці; виконання монотонних чи складних завдань на робочому місці; співробітники, які використовують Інтернет для роботи.
Навчатись, щоб жити разом (Learning to Live Together)	– активна громадянська позиція; – толерантність, довіра й відкритість; – включення в соціальні мережі.	Участь у роботі добровільних або благодійних організацій; членство в політичній партії; опитування щодо проблеми культурного життя в країні: збагачено чи занепадає через іммігрантів; ставлення до сексуальних меншин

Основні блоки	Індикатори	Засоби вимірювання
		у країні; довіра до інших людей; частота зустрічей з друзями, родичами або колегами тощо.
Навчатись, щоб розвиватись (Learning to Be)	– участь у спортивних і розважальних заходах; – навчання через ЗМІ; – навчання через культуру; – участь у додаткових освітніх заходах; – збалансованість роботи й відпочинку.	Участь у спортивних і розважальних заходах, відвідування опери, кіно, концертів та інших подібних заходів; відвідування музеїв / галерей; участь в освіті впродовж життя; використання Інтернету й доступ до нього; узгодженість робочих годин з сімейними обов'язками.

До основних соціально-економічних показників ELLI належать:

Економічні показники:

1) доходи (середній дохід; ВВП на душу населення);

2) продуктивність (продуктивність праці на одного працівника);

3) зайнятість (рівень зайнятості; рівень безробіття);

Соціальні показники:

1) здоров'я (самопочуття, спосіб життя та звички, очікувана тривалість життя під час народження);

2) задоволеність життям чи рівень щастя (зокрема й задоволеність життям, рівень щастя, задоволеність роботою, задоволеність місцем проживання);

3) соціальна єдність і демократія (рівень довгострокового безробіття; коефіцієнт Джині, статус бідності в ЄС; задоволеність рівнем демократії, останніми виборами, довіра до політичних інституцій);

4) сталість (індекс екологічної діяльності).

Обидва індекси дають змогу відобразити загальну картину навчання впродовж життя в тій чи іншій країні і є позитивним фактором для вибудовування якісної системи освіти.

Проведений порівняльний аналіз CLI і ELLI дав змогу нам виявити їх спільні й відмінні риси, на підставі чого ми розробили адаптований до вітчизняних реалій індекс – Український індекс навчання впродовж життя (Ukrainian Lifelong Learning Index, ULLI). Розрахунок такого індексу є доречним і корисним як для реформування вітчизняної освітньої галузі надалі, так і для реалізації ефективної регіональної освітньої політики в умовах децентралізації.

Основними критеріями щодо вибору індикаторів і засобів вимірювання для розрахунку ULLI мають стати:

– надійність джерел інформації, тобто її достовірність і повнота;

– релевантність або доречність даних;

– відкритість і доступність як на національному, так і на регіональному рівнях;

– регулярність збирання даних та їх оприлюднення.

На жаль, для України регулярне збирання деталізованої інформації щодо освіти впродовж життя на сьогодні проблематично. Основним офіційним ресурсом, що регулярно збирає та оприлюднює інформацію, є Державна служба статистики. Державний орган постійно публікує окремі статистичні дані, зокрема й Статистичний бюлетень «Соціально-економічне становище регіону» (по кожному регіону окремо) [2]. Ураховуючи особливості вітчизняної системи освіти, зробимо спробу сформулювати перелік індикаторів саме для українського варіанта індексу.

Навчатись, щоб знати (Learning to Know).

Показники ELLI «Участь у ранньому дитинстві / дошкільній освіті» і «Результати середньої освіти» адаптовані для України. Надто, що в 2018 році Україна вперше долучиться до Програми міжнародного оцінювання учнів – PISA. Характерний для CLI показник дорослого населення (25-64) з вищою освітою більш прийнятний для України, аніж показник ELLI «Частка осіб від 30 до 34 років з вищою освітою». Досить розгалужена мережа закладів вищої освіти в Україні, значний відсоток населення, що проживає в містах (72%) зменшують значення таких показників CLI, як «Середній час у дорозі до початкової або середньої школи» та «Середній час поїздки до університету або коледжу». При цьому показник ELLI «Загальний обсяг державних витрат на освіту (%) від валового національного доходу» актуальний для національних реалій, адже попри досить значний відсоток ВВП (близько 5%) на освіту, фактично останніми роками відбулось його скорочення (для прикладу: у 2009 році цей показник становив 7%). Інформація про такий відсоток у розрізі регіонів країни буде актуальною в умовах децентралізації й поготів.

Навчатись, щоб працювати (Learning to Do). Індикатори обох індексів збігаються

в частині навчання на курсах професійної підготовки. Індикатори ELLI, пов'язані з навчанням на робочому місці, більше відповідають інформальному навчанням. При цьому індикатор щодо частки працівників, які використовують у своїй роботі Інтернет, на нашу думку, не є настільки важливим, аби вносити його до переліку. Водночас дослідження частки підприємств, що забезпечують навчання на робочому місці, може бути додатковим стимулом для роботодавців щодо розвитку цього напрямку.

Навчатись, щоб жити разом (Learning to Live Together). Традиційно CLI акцентує увагу на доступності до соціальної інфраструктури. Розширена мережа соціальних закладів (бібліотек, музеїв, клубів, гуртків тощо), що залишилась з радянських часів, знижує проблемність цього питання в Україні, однак цілком не знімає його з порядку денного. Обидва індекси особливу увагу приділяють міжкультурній інтеграції, що досить актуально й для України, на території якої проживає понад ста національностей. Відповідно до обох індексів волонтерство є важливим чинником активної

громадянської позиції і фактором соціальної згуртованості.

В індикаторі «Толерантність, довіра й відкритість» ми узагальнили право громадян жити на власний розсуд, і це право закріплено українським законодавством.

Навчатися, щоб розвиватися (Learning to Be). Досить очікувано обидва індекси багато уваги приділяють навчанням за допомогою Інтернету. Українські реалії свідчать про відносно слабкі позиції в цьому контексті щодо технічного забезпечення. Різною є і ситуація у вимірі місто / село й у розрізі регіонів. Проблему поглиблює також брак якісного україномовного освітнього контенту. Отже, моніторинг цього індикатора внесено до нашого переліку. Схожими є індикатори обох індексів у розрізі навчання через культуру та спорт. Беззаперечний практичний інтерес становить індикатор «Баланс роботи й відпочинку», пов'язаний з соціально-економічними індикаторами.

З огляду на викладений вище матеріал, у таблиці 3 наведено найбільш адаптований до українських реалій перелік індикаторів і показників.

Таблиця 3

Індикатори та засоби вимірювання Українського індексу навчання впродовж життя (таблиця складена авторами статті)

Основні блоки	Індикатори	Засоби вимірювання
Навчатись, щоб знати (Learning to Know)	– участь у дошкільній освіті; – рівень грамотності молоді; – відсів середньої школи; – участь у післясередній освіті; – університетські досягнення; – доступ до освітніх закладів; – загальний обсяг державних витрат на освіту (%) від ВВП.	Відсоток дітей віком від 4-х років до шкільного віку, які відвідують формальні установи дошкільної освіти; успішність учнів у читанні, математиці, науці (PISA); кількість молоді, що не закінчила середню школу; кількість дорослих (25-64), що закінчили ВНЗ; середній час, щоб дістатись до освітніх закладів; загальний обсяг державних витрат на освіту (%) від ВВП.
Навчатись, щоб працювати (Learning to Do)	– участь в освітніх заходах, пов'язаних з професійною діяльністю; – участь в освітніх заходах, пов'язаних з професійною діяльністю за певний проміжок часу; – доступність навчання на робочому місці; – доступ до участі в освітніх заходах, пов'язаних з професійною діяльністю.	Кількість роботодавців, що надають приміщення для навчання працівників; кількість осіб, що брали участь у пов'язаних з професійною діяльністю освітніх заходах; середній час, щоб дістатись до таких місць тощо.
Навчатись, щоб жити разом (Learning to Live Together)	– участь у соціальних клубах і організаціях; – вивчення інших культур; – волонтерство.	Кількість населення, що спілкується з представниками інших культур на постійній основі; витрати домогосподарств на соціальні клуби; кількість населення, що займається волонтерством.

Основні блоки	Індикатори	Засоби вимірювання
Навчатись, щоб розвиватись (Learning to Be)	– вплив ЗМІ; – навчання через спорт; – навчання через культуру; – доступ до швидкісного Інтернету; – доступ до можливостей навчання; – збалансованість роботи й відпочинку.	Участь у спортивних і розважальних заходах, відвідування опери, кіно, концертів та інших подібних заходів; відвідування музеїв / галерей; участь в освіті впродовж життя; використання Інтернету та доступ до нього; узгодженість годин, проведених на роботі, з годинами, присвяченими сімейним обов'язкам і відпочинку.

Аналіз індикаторів соціально-економічних результатів, що використовуються в обох індексах, дав змогу визначити перелік результатів навчання впродовж життя, адаптованих до українських економічних (див. табл. 4) і соціальних (див. табл. 5) умов. ELLI є більш адаптованим до українських реалій. Однак окремі індикатори потребують пояснення чи зміни у формулюванні. Наприклад,

індикатор «Голосування на останніх виборах у ЄС» не актуальний для України (хоча й може слугувати індикатором євроінтеграційних настроїв). Коефіцієнт Джині для доходів домогосподарств є найбільш популярним показником економічної нерівності в країні. Для України цей показник важливий у контексті взаємозв'язку з доступом до освіти.

Таблиця 4

Економічні результати навчання впродовж життя (таблиця складена авторами статті)

Індикатори	Засоби вимірювання
Прибуток (дохід)	Середній чистий прибуток
	ВВП на душу населення
Продуктивність	Продуктивність праці на одного працівника
Зайнятість	Рівень зайнятості
	Рівень безробіття

Таблиця 5

Соціальні результати навчання впродовж життя (таблиця складена авторами статті)

Індикатори	Засоби вимірювання
Здоров'я	Самопочуття
	Спосіб життя та звички
	Очікувана тривалість життя під час народження
Задоволеність життям / рівень щастя	Задоволеність життям
	Рівень щастя
	Задоволеність роботою
	Задоволеність місцем проживання
Соціальна єдність і демократія	Рівень тривалого безробіття
	Коефіцієнт Джині
	Рівень бідності
	Задоволеність рівнем демократії, останніми виборами
Довіра до політичних інституцій	Довіра до політичних інституцій
	Індекс екологічної діяльності

Звичайно, брак статистичних даних за більшою кількістю індикаторів соціально-економічних результатів навчання впродовж життя в Україні вимагає проведення додаткових соціологічних досліджень. При цьому навіть повільне накопичення даних у перспективі сприятиме формуванню достовірних даних за багатьма показниками.

Висновки. Моніторинг освіти впродовж життя як інструмент діагностики дає змогу оцінити якість освіти різних категорій населення, візуалізувати наявні проблеми та виявити їхні

причини, знайти способи розв'язання. Йдеться про те, що науково обґрунтоване, комплексне, систематичне збирання одержаної інформації та результати її обробки доцільно використовувати для постійного моніторингу якості освіти загалом, оцінювання окремих систем освіти та їх внеску в розвиток економіки регіонів, удосконалення процесу ухвалення управлінських рішень у галузі освіти. Здійснений аналіз CLI та ELLI, а також запропонований адаптований до українських соціально-економічних реалій Український індекс навчання

впродовж життя є інструментами моніторингу освіти впродовж життя. Надалі планується перевірити ефективність українського варіанту індексу на прикладі окремих регіонів і міст. Підсумовуючи, зауважимо, що розробка ефективних інструментів моніторингу визначених для України Цілей Сталого Розвитку потребує помітного розширення наявної статистичної бази даних. Аналіз окремих індикаторів свідчить про необхідність продовження роботи

над розробленням і вдосконаленням системи показників і вимірювань, зокрема щодо розробки відповідної методології та визначення міжнародних стандартів. Значний потенціал (поряд зі збором статистичних даних) мають і спеціальні соціологічні дослідження (з періодичністю, наприклад, раз на п'ять років) для діагностування значень індикаторів Українського індексу навчання впродовж усього життя.

Список використаних джерел

1. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна» [Електронний ресурс]. – URL: http://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/SDGs_NationalReportUA_Web.pdf?download (02. 10. 2017).
2. Статистичний бюлетень «Соціально-економічне становище регіону» (по кожному регіону окремо) [Електронний ресурс]. – URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/soc_ek_reg/publ_arch_reg_u.htm (10. 10. 2017).
3. Cappon P., Laughlin J. The 2010 Composite Learning Index. Five Years of Measuring Canada's Progress in Lifelong Learning / Paul Cappon, Jarrett Laughlin [Електронний ресурс]. – URL: http://css.escwa.org.lb/sd/1382/Canadian_Learning_Index.pdf (02. 10. 2017).
4. Delors J. et al. Learning: The treasure within. The report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century. – Paris: UNESCO, 1996.
5. Hoskins B., Cartwright F. & Schoof U. The ELLI Index Europe 2010. Making Lifelong Learning Tangible! – Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2010. – 58 p.
6. Key National Education Indicators: Workshop Summary. National Research Council. 2012. – Washington, DC: The National Academies Press [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.nap.edu/read/13453/chapter/1> (07. 10. 2017).
7. Saisana M. ELLI-Index: a sound measure for lifelong learning in the EU / Michaela Saisana. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010. – 47 p.

References

1. National Report "Sustainable Development Goals: Ukraine". Retrieved from: http://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/SDGs_NationalReportUA_Web.pdf?download (02.10.2017) [in Ukrainian].
2. Statistical bulletin "Socio-economic situation in the region" (for each region separately). Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/soc_ek_reg/publ_arch_reg_u.htm (10.10.2017) [in Ukrainian].
3. Cappon, P. & Laughlin, J. (2010). The 2010 *Composite Learning Index. Five Years of Measuring Canada's Progress in Lifelong Learning*. Retrieved from: http://css.escwa.org.lb/sd/1382/Canadian_Learning_Index.pdf. [in English]
4. Delors, J., et al. (1996). *Learning: The treasure within. The report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century*. Paris: UNESCO. [in English]
5. Hoskins, B., Cartwright, F., & Schoof, U. (2010). *The ELLI Index Europe 2010. Making Lifelong Learning Tangible! Gütersloh: Bertelsmann Stiftung*. [in English]
6. Key National Education Indicators: Workshop Summary. National Research Council. 2012. – Washington, DC: The National Academies Press — Retrieved from: <https://www.nap.edu/read/13453/chapter/1>. [in English]
7. Saisana, M. (2010). *ELLI-Index: a sound measure for lifelong learning in the EU. Luxembourg: Publications Office of the European Union*. [in English]

Рецензент: Лук'янова Л.Б., д.пед.н., професор

Відомості про авторів:

Прийма Сергій Миколайович

pryima.serhii@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь, Запорізька обл., 72312, Україна

Дайонг Юань

Інститут професійної освіти і освіти дорослих
Пекінської академії педагогічних наук
№811, Дзинсон Хікоу, район Чаоян, Пекін,
Китайська Народна Республіка

Аніщенко Олена Валеріївна

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
НАПН України
вул. М. Берлінська, 9, м. Київ, 04060, Україна

Петрушенко Юрій Миколайович

Сумський державний університет
вул. Петропавлівська 57, м. Суми, 40000, Україна

doi: 10.7905/nvmdpu.v0i19.2390

Матеріал надійшов до редакції 16. 12. 2017 р.
Прийнято до друку 10. 01. 2018 р.

Information about the authors:

Pryima Serhii Mykolaiovych

pryima.serhii@gmail.com

Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol, Zaporizhia region,
72312, Ukraine

Dayong Yuan

Institute for Vocational and Adult Education at
Beijing Academy of Educational Sciences
No.811, Jinsong Xikou, Chaoyang District, Beijing,
People's Republic of China

Anishchenko Olena Valeriivna

Institute of Pedagogical
Education and Adult Education of NAES of Ukraine
9 M. Berlynskoho Str., Kyiv, Ukraine

Petrushenko Yuriy Mykolaiovych

Sumy State University
57, Petropavlivska Str., Sumy, 40000, Ukraine

doi: 10.7905/nvmdpu.v0i19.2390

Received at the editorial office 16. 12. 2017.
Accepted for publishing 10. 01. 2018.